

Markéta Šichtařová: Lidé chtějí okovy

- CZ24 News | 15. září 2021

Myslíte, že v Afghánistánu se odehrála tragédie, kterou nešlo předvídat, a která je pro tamní obyvatele děsivá? Kdepak. Vítězné tažení Talibánu je jen zrcadlem toho, že tamní lidé nejsou zase tak moc proti.

Bylo to v letech 2009 a 2014, kdy mne osud dovedl do Afgánistánu. Do země, o které se donedávna nemluvilo, že školy si ji nepamatujete a dlouho by vás zaboha nenapadlo, že budete vědět, jak se tam jmenuje hlavní město.

Poprvé jsem se strašně těšil jako mladý lékař na misi PRT do Afgánského Lógaru. PRT znamená, že pomáháme a stavíme novou civilizaci; ale já si v uniformě užíval spíš hru na vojáčky a prožíval údernou sílu aliančních vojsk. Ne - neřeším, kdo udělal jaké politické rozhodnutí, jestli jsme tam být měli, nebo ne, jestli bojujeme proti terorismu, nebo jsme spíše okupanti. Nerelativizuji ani terorismus, ani mezinárodní politiku. Bylo to prosté: měl jsem uniformu, byl jsem mladý, nadšený do všeho a neměl strach z ničeho. Ani z Talibánu.

Z naší základny SHANK jsem koukal na vysoké hory Pamíru (nebo Hindukúše? V tom aby se v tom jeden vyznal). A nemohl jsem pochopit ohromný rozměr té země. Nejen geograficky, ale i spirituálně. To víte, jsem prostý kluk z Krkonoš a nejvyšší hora pro mne vždy byla a bude Sněžka. Toužil jsem se těch hor dotknout, přiblížit se jim nebo nad nimi letět v paraglidovém kluzáku a splynout s nimi. A letět v Chinooku nebo Black-hawku bylo taky cool a mělo to co do sebe. Jediné, co mne neustále svíralo, byl plot.

Ten plot nás chránil. Koneckonců občas nás ostřelovali podivní lidé podivnými raketami, aniž by o nás cokoli věděli. My o nich taky věděli málo. Nás to moc netrápilo, protože se stejně většinou netrefili. A než se stihli naučit trefovat, Američané jim tam cosi hodili a oni se už nikdy neozvali. Po čase to zase přišli zkusit jiní, stejně marní.

Ale jo, nastaly i tragédie. Naše kluky, kteří tam zůstali anebo tam nechali končetinu, si pamatují dodnes. Pořád to budou naši kamarádi. Nepřišli válčit, přišli bránit Afgánce (i sebe) před těmi zlými. Možná to celé někdo pochopil jinak - ale ti jednotliví kluci nepřišli škodit. Chtěli jsme být prostě chlapi, co se nebojí těžké práce, aby nás naše děti jednou obdivovali a ženy milovaly.

Když jsem odlétal, něco mi chybělo. Pořád jsem neměl těch hor dost, nemohl jsem se jimi dosytit. V roce 2014 jsem zahlédl v německém lékařském časopise inzerát, že DK německá klinika hledá lékaře do Kábulu. A já věděl, že je to místo pro mne. Sice mne nevybrali, nebyl jsem ani první náhradník... Ale ti dva přede mnou to vzdali, když se dozvěděli, jaké jsou podmínky. Já jsem se dozvěděl, že pojedu, asi 3 týdny před odletem.

Přistávám na letišti v Kábulu, ano - na TOM letišti - a už z dálky fixuju typa v košili držícího moji fotku, kterou se snažil přikládat k obličejí každého cizince, aby mne identifikoval. Jmenoval se Ibrahim. Naložil mě do taxíku a odvezl. A já netušil, kam mě veze. Nikdo se se mnou nebavil. Dovezli mne do obrněného baráku s ozbrojenci s kalašnikovy před vraty, který byl něco jako hotel. Lámanou angličtinou mi vysvětlil, že se vyspím a že pojedu na kliniku.

Následující den jsem poznal šéfa. Kliniku. Spolupracovníky. A hlavně - Afgánce. Takové veselé děti. Upřímní, bezprostřední - ale taky nedisciplinovaní, v mnoha ohledech nekompetentní, zmítaní

dětinskými vášněmi, závistmi i touhami. Není nic horšího než zlé dítě, i když ho milujete. Ta kultura je živelná a nepřipomíná nic z toho, co známe v Evropě.

A já je léčil. Ne – ne, žádná humanitární mise. Ale privátní klinika pro privátní klientelu. Kontakt s Evropským lékařem stál 100 dolarů a další léky a zákroky si platili sami hotově. Krom kontraktorů pracujících pro USA k nám chodila i bohatší afgánská třída. Vedle bizarností jako těhotné ženy dodržující ramadán, které nejedly a nepily desítky hodin a pak kolabovaly, aby manžel mohl zaplatit několik stovek dolarů za to, že jim český lékař v německé klinice lámanou perštinou vysvětlil, že korán vlastně umožňuje, aby těhotná žena pila, jsem viděl i onemocnění v takových stádiích, jaká na fakultách v Praze už neuvídíte.

Zkusíte si léčit souběh mononukleózy a malárie u mexického archeologa. Podíváte se na rentgen plic s aktivními tuberkulózními kavernami, a snímek není z archivu sterého 150 let, ale je právě vyvolán a zobrazuje člověka stojícího před vámi a občas kašle. Vlastně i krev. A trochu chřadne. Vlastně hodně.

Pak se hádáte s vousáčem, který chce ty modré léky, ne ty červené, a ty bílé už vůbec ne, ale jen ty hranaté, protože ty kulaté nefungují; ví to, protože kulaté měl jeho bratranec. Nerozumí ničemu, nechápe nic, neví nic, ale zaplatil 200 dolarů a může si sakra nadiktovat, jaký tvar a barvu by měly mít léky, které si koupí. Velké děti.

Náš šéf, Christian, který vypadal jako dvojče frontmena ze skupiny Scooter, neustále lamentoval, že Afgánci nemají mentální kapacitu přepsat jednu excelovskou tabulku tak, aby v 10 řádcích neudělali dvě chyby a pak ji ještě špatně neuložili. Musel do administrativy přijmout zaměstnance z Indie. No ano, čtyřicet miliónů Afgánců, většina z nich hledajících práci, ale na přepsání tabulky musíte dovézt úředníky z Indie. Není to žádná „genetická vada“ – jen prostě nechodili do školy. Víte, když prostě od sedmi let života po dalších zhruba dvacet let sedíte v lavicích a nepříjemná ženština vás neustále nutí soustředit se na téma bez ohledu na to, jestli vás baví, nebo ne, nechá to na vás stopy. Například si umíte překontrolovat deset čísel nebo si zapamatovat instrukci na pět minut.

Afgánským bojovníkům jsme někdy říkali kosmonauti. Nic ve zlém. Ve snaze připravit nástražnou výbušnou past se často sami vystřelili do vesmíru. A tak jako děti dohánějí své nekompetence krutostí, i Afgánci umí být krutí. Historky, jak milující otec své 16leté dcery, o které jeden soused druhému sousedovi řekl, že údajně byla viděna při rozhovoru s 17letým Karimem, přišel v hanbě domů, bez zaváhání vzal pistoli a svou dceru zastřelil, nás šokovaly každým dnem. Jak silná to musela být hanba a jak slabé stačí důkazy. Ti lidi jsou krutí na ženy, na psy, na slabší, na jiné. Nejsou krutí jen na okupanty. Možná ani nejsou krutí; možná je to tak prostě normální, možná jen my jsme moc citliví. Nevím.

Léčil jsem ženy, které jsem nesměl vidět a slyšet.

Léčil jsem ženu, která neměla chuť na sex, a starší autoritativní manžel se rozhodl tu nemocnou ženu nechat léčit na drahé klinice. Měl jsem sto chutí mu říct, že kdyby se k evropské ženě choval jako k dobytku, taky by neměla chuť na sex, a že to my v Evropě neléčíme. Ale radši jsem se opatrně zeptal, jestli má lepší zkušenosti s hranatýma, nebo kulatýma práškama, a jaká je jeho oblíbená barva.

Jedna naše sestřička byla dva roky vdaná a šťastná. Měla úžasného manžela, otec s matkou jí ho vybrali a ona to přijala pokorně. A časem se do něj dokonce i zamilovala. A on se o ni staral hezky a nikdy ji nebil. I do práce směla chodit. Krásný příběh. Jednou mi vysvětlila, že mladí lidé jsou nerozumní a nedělají dobrá rozhodnutí a je dobře, že jim moudří rodiče se svými zkušenostmi vyberou někoho, kdo se k nim nejlépe hodí. Tak jako když jí vybrali jejího skvělého manžela. Slovo svoboda tam nemá rozměr. A při pomyšlení na moje vlastní mladická rozhodnutí se mi argumentovalo dost obtížně.

A pak ty písničky... Takové skoro-indické, uhalekané, s těmi divnými vlnivými tóny, jedna jak druhá. Jedna sestřička mi pouštěla už třetí a říkala: a tahle se mi taky strašně líbí! A já přemýšlel, jestli si ze mne dělá ošklivou legraci a pouští mi pořád tu jednu dokola, nebo jsou vážně odlišné.

A našel jsem si i kamarády. Třeba Quaise, Ziu, Teplýho Bilala. Bilal se oženil se, tak asi teplej nebyl, ale rozhodně to byl ten nejvykroucenější Afgánec, jakého jsem znal, a musel jsem se pořád smát těm jeho kroutivým pohybům. Jednou jsme s kluky seděli... a najednou nastal TEN moment. Vytáhli koberečky a modlili se. Bylo mi trochu trapně, sakra, co bych měl vlastně dělat? Hlavně nesmím koukat na Bilala, jestli se začnu smát těm vlnivým pohybům, kamarády si neudělám. A Allah, který všechno vidí, snad snahu vykrouceného Bilala ocení a nepotrestá polovinu Kábulu nějakým hrozným výbuchem za vlnivou modlitbu. Byli fajn, jen by asi moc nepobrali český humor. Sarkasmus jsem je učil asi čtyři měsíce. A stejně ho nepobrali.

Domodlili jsme se a šli jsme do centra Kábulu na kebab. Jasně, je to turecké jídlo, ale Kábul je přeci multikulti metropole. Chtěl jsem SIMku, tak jsem si ji na tržnici koupil. A Zia, trochu podobaný Zilvar z chudobince, mi ji nainstaloval do telefonu; musel vytukat kód, potom jiný kód, potom nastavení formou série jiných šesti kódů. Oni zase nebyli tak marní, když šlo o technologie. Jenže Zia je už dneska někde v Holandsku a pracuje pro jakousi firmu.

Včera jsem psal Azitě, naší hazarské sestřičce, jak se mají kluci. Varovali mě, ať se s ní nebavím o islámu, že by mi vykládala blbosti, prej hodná holka, ale pomatená. (Oni totiž Hazarové, Afgánci s asijskými rysy, jsou Ismali větev šiitů, zatímco Tádžikové i Paštuni jsou sunnité, takže je „jasné“, že by Azita vykládala nesmysly.) Všichni jsou pryč, odpověděla. Bilal se ženou je snad v USA. Qais je v Německu. Zia je v Holandsku. Další jsou ve Švédsku. Jen chudák Azita zůstala. Vždy byla tak neprůbojná. Vrchol její rebelie byl, že si pár centů z výplaty odložila stranou. Zbytek musela dávat svému nemocnému otci. Občas ji za nějaký prohřešek zbil, ale jinak ji miloval, ona to věděla a cítila. Nemá peníze, nemá vízum, nemá pas, nemá šanci.

A teď je tam Talibán. A je tam prý doma.

Lidé ho rádi nemají, ale v zásadě nejsou tak nějak moc proti. Nejsou zase tolik proti na to, aby cokoli dělali. Mají jiné starosti, nemají peníze, zaná dávají si, ale ty jejich každodenní starosti jsou větší. A hlavně víme, že Talibán ukončil války mudžahedínů, takže „nějaký přínos“ vlastně měl. Však to známe i od nás. Taky nemáme rádi estébáky a zloděje. Ale v zásadě je volíme. A pak nadáváme. A vlastně tak nějak estébáky a zloděje tolerujeme. A hlavně víme, že u nás nové hnutí odstranilo Kalouskovu krutovládu, a to se taky nějak počítá a „nějaký přínos“ to vlastně má, že.

Tak tedy Afghánistán je zase v loji. A taky tam zůstane. Protože to tak velké části obyvatel vlastně... vyhovuje.

Autor: Markéta Šichtařová